

مستشرقین

مطبعه و محل اداره :

جفال اوغلنده امنیت
 صندوقی جوارنده
 شنکول یقوشنده
 ۲۷ نوسرو

اظطار :

مسلکمزہ موافق آثار
 جدیدہ مع الممنونیه
 قبول اولنور

درج ایلمہین آثار اعادہ اولنماز

۱۳۲۶

دیرہ ، فلسفہ ، علوم ، حقوق ، ادبیات تاریخ ، و سیاسیاندرہ و بالخاصہ احوال و شئونہ اسلامیدرہ بحث ایرر و تفقہ درہ بر نشر اولنور .

آبونہ بدلی

صاحب و مؤسسری :

در سعادتده نسخہ سی ۵۰ پارہ در

ابوالعلا زین العابدین - ح . اشرف ادیب
 تاریخ تاسیسی

سنه لکی	التی آیلنی	غروش	روبلہ	فرانق
۶۵	۳۵	۳۰۰	۹	
۶۰				
۱۷				

قیرلہ دن مقوا بورو ایله کوندریلیرسه سنوی
 ۲۰ غروش فضلہ آلنیر

۱۰ تموز ۳۲۴

آلتیجی جلد

۴ جمادی الآخرہ پنجشنبه ۱۹ مایس ۳۲۷

عدد : ۱۴۳

اوله جقلمی واکار جوع ایده جکلرینی ظن [واعتقاد] ایدرلر . معتقدی حدودی زنده طور دیران شی لقاءاللهه اعتقاددر . ولوکه او اعتقاد یقینی اولسون ، چونکه شو شیک مضر اولدیغنه بر کیمسهده غلبه ظن حاصل اولسه اول شیدن اجتناب ایدر اوو شیک نفعی بولندیغنه کنیدیسنجه غلبه ظن حاصل اولورسه انی طلب ایلر ، بونکچوندرکه بوراده ظن ایله اکتفا بیورلدی . صاحب تفسیر [جلال] : آخرتده نجات ویره جک اولان اعتقاد آنجق اعتقاد یقینی در دیه ظنی یقین ایله تفسیر ایتمشدهده تقریب و تویخده ظن ایله اکتفانک دهسا بلیغ اولدیغی در خاطر ایتماش ؛ گویا که ناسه بر وخیر ایله امر ایدوبده نفسلرینی فراموش ایتمش اولان او آدهلر کتساب او قودقلمی حالده اللهه و کتابنه ایمانری ، صابنی احتیاطه دعوت ایدن ظن درجهسنه بیله اصل اولیور دیه توییح اولنورلر — ع . برکتزاده

اسماعیل حق

چکن تفسیر شریفده تصحیح

صفحه	ستون	سطر	غلط	« وواب
۱	۲	۱۹	نعمتی	نعمتی
۱	۲	۲۰	عهده کزی	عهد کزی

وحدت وجود

— ۲ —

فقط یالکز بو تصدیق کافی دکدر؛ بو ادراکات بیننده کی مناسبات قویه نیک تعینی ده لازمدر . مسئله نیک بو جهتی « پانته ایزم » ایچون غایت مشکل ، غایت مدهددر چونکه بو ادراکاتی وحدته ارجاع کبی اقتدار بشردن خارج بر امر عظیم قارشیسنده قالیور . بو او یله بر مزلقه درکه « پانته ایست » لرك کافه سی اوراده بوضه بی شاشیریور . اورایه کلهجه یه غایت دوغرو بریولدن کیدن « پانته ایست » لر بومشکله تصادف ایدنجه ارتق او یولده دوام ایده میهرک مختلف استقامتله توجه ایتکه باشلا یورلر .

هیچ بر حد ایله محدود اولیوب کافه حقایقک حزمه التماعاتی جامع ، بتون موجوداتی ، بتون حقایق خلاصه ماضی بی ، حالی ، استقبالی دفعة محیط اولان بر ادراک مطلق و مکمل — که ذات الوهیت دیمکدر — حسیله مشحون بر فیلسوفی اله الهلم . بو فیلسوف جناب حقه مخصوص اولان احاطه وادراکی صور و اشکال تصور اتدن خالی بر قوت موهومه اولق اوزره قبول ایده میوب صور و اشکال تصوراتک کافه سنی جامع ، حیات و فعالیتله مشحون بر ادراک مکمل اوزره قبول ایده بیلیر .

شو حالده بزم ادراکات جزویه من او فیلسوفک نظر نده نه اولق لازم کلیر ؛ عجیسا بو ادراکاته ، ادراک مطلق الهیدن خارج نظریله می

باقه جق ؛ انلرده تجلی ایدن حالاتی ، او ادراک کلیده متجلی حالاتک غیر اولق اوزره می تلقی ایده جک ؛ بویله اولورسه بو جهتی « پانته ایزم » ک اس اساسی اولان قانون وحدتی قبوله مانع قویدر . بونی قبول ایده بیلمک ایچون یا قواعد منطقیه بی ایاق التنه آلمی ، یا خود بزده کی ادراکات محدودده و متناهیته ادراک مطلق و نامتناهیته جزو اولدیغی تسلیم ایتلی . مسئله بوضه اقران ایدنجه بزم ادراکات جزویه من قیام ذاتیلرینی ماهیات میزولرینی غائب ایده رک ادراک کلی به خاص تصوراته ، بونک نتیجه سی اوله رق صور محضیه منقلب اولور .

حالبوکه بر طاقم کیمسه لر وارددر که حقیقت ذاتیلرینی هیچ بر شیشه فدا ، موجودیت حاضر دلرینی هیچ بر موجودیت غایبه ده رهین فنا ایده منزلر . شعور نفسلرینه تمایله صاحب ، تلقینات و جدانیله لرینه صوک درجه یه قدر مربوط اولان بوکی آدملر بو تلقیناتی وحدت وجوددن عبارت اولان بوقاعده اساسی ایله تالیفه قیام ایدرلر . بو مقصده وصول ایچون اللرنده یالکز بر چاره وارددر که اوده ادراک غیر متناهیته بذاته قیامی ، تعینی رد ایله ، انی ادراکات متناهیته نیک شیرازه توحیدی مشابه سنده اولان بر « فکر محض » بر « ادراک مهم » منزله سنا تنزیلدن عبارتدر . شو حالده ادراک واحد اولق اوزره قبول ایدیان حقیقتک یرینه بر ماهیت عمومی تحتسده مجتمع ادراکات جزویه قائم اولور ادراکات جزویه نیک ادراک کلیده فناسی قبول ایدلیکی تقدیرده یالکز جناب حقیق موجودیتی تحقق ایده رک مخلوقات انک صور و اشکال متماثله سی اولمش ارلور .

حقایق اشیانک تدقیقاتندن استنباط اولنان نتایجک قواعد منطقیه یه توفیقا تدوینی پانته ایستله قارشی بو قانونی سرد ایدیور . پانته ایستلر ، قارشیلرنده هیچ بر عقل سلیمک رد وانکار ایده میه جکی ایکی حقیقتک تجلیسنی کورنجه بونلرک حقیقت واحدیه ارجاعی طریقتی التزام ایدیورلر .

اگر « پانته ایزم » حی وقادر براله حقیقی قبول ایتک ایسترسه موجوداتی انده فانی کوره رک (تصوف مسلکته) کلیر . یوق آمین ذاتیسینه متعین بر عالم حقیقی اثبات ایتک ایسترسه اوزمان یالکز موجوداتک تحققنه قائل اوله رق الوهیتک بر معنای مجرددن ، قوری بر اسمدن عبارت اولدیغی قبولده مضطر قالیرکه بونک نتیجه سی ده الحاده واریر .

« پانته ایزم » ک طبایع اشیا ایله اولان مناسبات ضروریه سندن استنباط ایدیلن بوقانونک اهمیتندن بحث ایتک زاندر . شمعی بو قانونی بر کرده معلومات تاریخیه ایله قارشیلادیرالم . اکر دوغرو ایسه « پانته ایزم » ک کافه اشکالنه ، صفحات تکاملنه قابل تطبیق اولسی لازم کلیر . « پانته ایزم » وادیسنه آیلان ایلك خطسوملرک اثری ، خیالی مظلومه سی هنوز حقیقه تنویر ایدیله ممش اولان شرقد بولنه بیله جکندن بوراده براز هند و یونان فلسفه لرینک تکاملات ابتداییه لرندن بحث لازمدر .

دن بشقہ برشی دکلدنر. اوسوزلر شودر : علت اولی تکثر ایتیمک ایستہ یه ک تکثر ایتدی. کائنات بر اهادن عبارتدر . زیرالندن ظهور، انکله تکامل، اکار جوع ایدر . انک ایچون بر اهایه برستش ایتیمک لازمدر . اوروجک فصل آغنی قوروب تکرار ظویلا، ییلدیزلر فصل یردن طلوع، یردن غروب ایلر ، بر حیات اولان بر آدمک باشندن وجودندن قیللر فصل چیقار ، فصل بویور ایسه کائنات ده لایتغیر اولان « براها » دن اوله چه ظهور ، تکرار اکار جوع ایدر .

براهماک وحدت ذاتیسی هیچ برشیلہ خلیلدیر اولماز : علل ومعلولات اندن عبارتدر .

دکز کندیسنی وجوده کتورن صودن بشقہ برشی دکلدنر. مع ذلك دالغہ ، دامله ، کوبوک وسائرہ کبی دکزده حاصل اولان شیلر صورت اعتباریلہ بشقہ بشقہ شیلر ایسه ده حقیقت اعتباریلہ بر برینک عیندیر . چونکہ بر اثر مؤثرندن بشقہ برشی دکلدنر . بر اها بردر نظیری یوقدر . وجوده تمثیلہ ذاتندن انفکاک ایتمز . اوروجدر ، روح ده اودر . صوبوزه ، سودیوغور ته منقلب اولدینی کبی « براها » ده هیچ برواسطه نک حلولنه مفتقر اولمقسزین شکلدن شکلہ کیرر . کونش بردر فقط صویه عکس ایدنجه تعدد ایدر غیر مخلوق اولان روح الہی ده صور مختلفہ تحتہ نمایان اولور . [*]

یونان فلسفہ سنده « پانتہ ایزم » اساسی بر شکل عمومی تحتہ موجود ایدیسده نه « ایونیا » نده « نوله » مدرسہ لرنده تمامیلہ تعین ایدہ مش ایدی چونکہ بو اعمینک وقوعی ایچون مافوق الطبعیات مبحثک ایکی رکن رکینی اولان نامتناهی ومتناهی فکر لرینک واضح بر صورتده موقع مناقشہ یه وضع ایدلمش اولسی لازم کلیر ایدی . حال بوکہ « ایونیا » مدرسہ سنده یالکیز ساحه طبعیلہ انده ظهور ایدن حادثات نظر اعتبارہ النهرق نامتناهی و وجود مطلق بختلری موقع مناقشہ یه وضع ایدلمش ایدی . « نوله » مدرسہ سی بالعکس وادی تجریدده ایلری کیده رک یالکیز وجود مطلق ساحه سنده اجالہ افکار ایتدی و بر دها ساحه تناهی یه عودت ایلمدی .

مع ذلك بو ایکی مدرسہ ده « پانتہ ایزم » ک اساسیلہ صورت تکاملنک تابع اولدینی قانون موجود ایدی . « هراقلیت » مسلک سنده بسبتون نامتناهی فکری یوق دکل ایدی . فقط اصل او مسلکده حکمفرما اولان فکر ، اشیا نکه نامتناهی بر حرکتہ و انک نتیجه سی اولهرق دائمی بر تحوله تابع اولدینی فکری ایدی . « هراقلیت » بو فکری « انسان عینی ایرماقده ایکی دفعه بیقانه ماز » سوزیلہ

[*] متصوفین کرامک اکثر انارنده بوکایقین سوزلر کوریلیر .

مثلا : البحر بحر علی الامکان فی القدم

ان الحوادث امواج وانهار

اشیا اکر صداست واکر صد هزار بیش

جله یکی بود بحقیقت چونبکری .

اعداد کون و صورت کثرت نمایش است

فالکل واحد تجلی بکل شان

بیتلریله بونلرہ بکزر دها نیجه نیجه اثار هپ بو قیللندیر . بو بابده کی فکر قاصرانه منہی صرہ سی کلنجه بیان ایدہ رز .

هندستانده « ودانتا » « سانجیا » « وسه سیکا » « نیایا » ناملریله درت مسلک مشهور فلسفی واردر . « ودانتا » و « سانجیا » مسلکری عمومی ومسالک مافوق الطبعیہ نک کافه سنندن باخدر . « نیایا » مسلکنه کلنجه بومسلک بر مسلک مناظره در « وسه سیکا » مسلکی ده کائناتک اجزای لاتجزادن تشکلی قبول ایلہ مباحث مخصوصه سنه مادیاتدن کیرر .

ایلیک ایکی مذهبک افق تبعاتی غایت واسعدر . بونلر تدقیقات نظریه لرینہ اصول ومبادی اشیا دن باشلا یوب اشیا نکه صفحات مختلفه تکاملنی موقع بحثہ چکرلر . فقط بومسلک کک کافه سننده « پانتہ ایزم » اثری کوریلیر . چونکہ شرقدہ دین ایلہ فلسفہ یکدیگرندن ایرلامشدر هندستانک الکسربست مسالک فلسفیہ سنک بیلہ همه حال « ودا » مذهبیله کیزی بر مناسبتی واردر . « ودا » مذهبک اساسی ده « پانتہ ایزم » در بوندن طولای درکہ هندستانده بری اصول دینہ موافق ، دیگری دینک تأثیرندن ازاده ایکی درلو « پانتہ ایزم » واردر . عجبا بومسلکک هانکی نقطه لرنده برلشورلر ، هانکی جهتلرده ایریلورلر ؟ بونلر وحدت مطلقه ده یعنی جناب حق ایلہ طبیعتک جوهر واحد اولدیغنده بر اشهرک ، یالکیز بوجئی موقع مناقشہ یه وضع ایتدکلری صرده استنباط اولنن نتایج اساسیہ نک وضوح تام ایلہ تبیین وتدویننده برلرندن ایریلورلر .

« ودا » مذهبی طبیعتی جناب حقه فدا ، بو صورتله تصوفک الک بالادرجه سنه ارتقا ایدیور ، « سانجیا » مذهبک « قاپیلا » شعبه سی ده شرق فلسفہ سنک جولانکاهی اولان تصوف وادیسندن اوزا قلا شرع الحادده قرار قیلیر . « قاپیلا » اشیا ایچون یکرمی بش قدر اصل قبول ایدیور ، دهادو غروسی درجات متوالیه اوزره ظهور ایدن موجوداتی بر اصله ارجاع ایلہ « اصل » اطلاقه انجق انک لایق اولدیغنه . اصول سائرہ نک بو اصل واحدندن صدور ایتدیکنه قائل اولیور . بو « اصل الاصول » ، هندلساننده « پراقریتی » یا خود « مولی پراقریتی » « پرادحانا » دینیان طبیعت ، مصدر اشیا اولان ماده در . « قاپیلا » ماده نک « اصل الاصول » اولدیغنه قائل اولهرق مذهب طبیعیونده قرار قیلیر . انجق « قاپیلانک » مصدر اشیا اولمق اوزره قبول ایتدیکی ماده شخصیتدن ، عقلمدن ، شعور دن عاریدر . اندن ظهور ایدن دیگر اصلارده بر اصل مستقل اولیوب مبدأ اول اولان اصل معهودک ظهورات وتجلیات مختلفه سیدر .

بواصلک ایلیک تجلیسنندن « بودی » یعنی عقل ظهور ایدیور . (نه قدر ترس بردوشونجه !) فقط بونده ده شعور نفسی یوقدر . شعور نفسی تجلی نائیده یعنی « آفاتقارا » ده ظهور ایدیور « قاپیلا » یالکیز بوتجلیاته قائل اولهرق « ایسوارا » پی قبول ایتدیکندن مذهبی شائبه دار الحاد اولیور « ودا » نک زهد وتقویه ، تصوفه مستند اولان مسلک وحدتنه قارشی « قاپیلانک » نک انکار والحاده مستند « پانتہ ایزم » ی ظهور ایدیور .

« وودانتا » کتابلرنده مندرج اولان اتیده کی سوزلر « پانتہ ایزم »

غایت دقیق بر صورتده بیان ایش یعنی ایرماغك بتون اجزاسیله آنا فانا تبدیل ایتدیکنی سویله مك ایسته مشدر .

فقط « هراقلیت » بزی ساحة حیاتن وادی مماته دوغرو سوروکلین امواج متحوله حوادثك تحتنده بر قوتك وجودینه قائل اولمش ایدی . انك فیکرنجه بو قوت بر عنصر ناری ایدی . فقط بو ایش بزم بیلدیكمز ایش کی اولیوب اجزای کائناته ساری بر عنصر ذی حیات وبتون تحولات کونیله مک منبجی ایدی . « هراقلیت » بو عنصره عقول جزویله مک مقبوس منبجی اولان عقل کل نامی وریور ایدی . شوندن اکلایشیلورکه « هراقلیت » نامتاهی فکرینه بسبتون بیگانه دکل ایش . فقط انك مسلكنده متاهی فکری داما نامتاهی بی احیایه ساعی اولدیغندن مسلكنه ، طبیعیون مسلكنه قریب بر « پانته ایزم » دینه بیلیر .

« نه » مدرسسه سنك نامتاهی و متاهی حقدنه کی فکری ، « هراقلیت مدرسسه سنك خلافتنه اولدیغندن انك مسلكنده نجریده مستند بر « پانته ایزم » نظریله باقیله بیلیر .

بو مدرسسه نك معلم اولی اولان « قسه نوفان » « وحدت مطلقه » فکرینه ارتقا ایتدن اول طبیعیات ایله مشغول اولمش ایلی . فقط یته او مدرسسه دن یتمش اولان « پارمه نید » تجارب مادییه قطعا اهمیت ویرمیرک تحلیل عقلیده پک ایلی به کیتدی ؛ « وحدت محضه » فکری قبول ایتدی . فقط دیاده هیچ کیمسه عالم حس و شهودك ربه تحکمندن ازاده قالمدیغندن بو فیلسوفده وادی تجریده مدت مدیده جولان ایتدکن صکره تکرار ساحة تجاربه عودته مجبور اولدی .

« پارمه نید » عقلی حواسه تقدیم وبونکله حواسك وجودنی تسلیم ایدیور ایدی . فقط عالم شهودانك نظرنده خیال محضدن بشقه بر شی دکل ایدی . انجق نفس الامرانك دیدیکی کی بیله اولسه بو عالم خیالکده بر سبب تکوینی اولمق اقتضا ایدر . « پارمه نید » ک وجود مطلق ساحة سنده دولاشمقدن تاب وتوانی کسلیدیکندن یوقا ریده سویلندیکی وجهله تکرار ساحة شهوده رجعت ایدرک انده کی ظواهر کثرتی وحدته ارجاعه چالشدی .

خلاصه « هراقلیت » نامتاهی فکرندن بسبتون فراغت ایدمه دیکی کی « پارمه نید » ده متاهی فکرنده تمامیه ازاده قالمدی . بونلرک ایکیسی ده اصول مخصوصه لری وجهله وحدت وجود وادیسنه دوغرو سوق مطیه خیال ایتدیلر . بری حقایق حسییه بی بدرقه سلوک اتخاذ ایدرک عالم وجوده کون مطابق نظریله باقدی دیکریده سکره تجریدک تاثیرینه مغلوب اولهرق ساحة طبیعتده عدمدن بشقه برشی کورمدی . بتون اشیای بذاته قائم اولان بر وجود حقیقی ده جمع ایتدی . بو فکرلر « پانته ایزم » ک صفحات تکاملنده تابع اولدینی قانونک ایکی متخالف نتیجه سی دیمکر .

رواقیوندن « زنون » ایله خریزپ « ک مسلكاری » « هراقلیت » مسلكنك بر شکل متکاملندن بشقه برشی دکلدر . بونلرده آتشی

اصل الاصول کائنات ارمق اوزره قبول ، حوادث کون و فسادی عنصر نارك حرکات متناوبه سنه عطف ایدرلردی . حس و خیاله فرق المساده مربوط اولدقنندن افکارك طرق مشاعر دن وصولنه ، کافه موجوداتك جسمانی اولدیغنه قائل ایدیلر . انجق رواقیون عالم شهودك ساحة بی قرارنده دورمدیلر . انده کی تحولاتك اسباب موجهه سی تحری ایچنه بن تدقیقات نظریه لری نه ایلی به کتوردرک علت و قوت فکریه لرینه دسترس ، اجسامك فوقنده ارواحك وجودینه ده قائل اولدیلر . عطالتله متصف اولان حوادث منفعله نك حصولی ایچون بر قوه فاعله و مؤثره قبول ایتدیلر . بونلرک روح حقدنه کی نظریه لری غریب ایدی . چونکه هر جسمك بروحی اولدینی کی هر روحكده بر جسمی اولدیغنی ادعا ایله کریوه تناقضه صامشلا ایدی . اعتقادلرنجه عالم طبیعت ، حیات وقوتله مشحون جسم بر وجود دهادوغروسی بر « حیوان » اولوب بتون مخلوقات او حیوانك برعضودی حیاتی ایدی .

رواقیون ، کافه ارواح وقوانك بر روح کلیدن ، کائناته منتشر بر عنصر ناریدن ظهور ایتدیکنی ، بر روح کلینک ، علمده مشهود اولان کافه حرکاتك مرکزی ، کافه عقولک منشائی اولدیغنی ادعا ایدرلر ایدی .

بوندن اکلایشیلورکه بونلرک افق تبعاتی « هراقلیت » ک افق تبعاتندن دها واسعدر . بومدرسسه « پانته ایزم » صفحات تکاملانك تابع اولدینی ایکی صورتدن بری اولان مسلك طبیعیون شکنده وصورت قطعیده تعین ایدیور .

اسکندریه مدرسسه سنه مخصوص اولان « پانته ایزم » بونک خلافتنه اولهرق تمامیه تصوفی ایدی . « نه » مدرسسه سی کی بو مدرسسه نك نقطه عزیمتی ده « وحدت مطلقه » ایدی . فقط بسبتون اودا ره داخلنده قالمدی .

بو وحدتک ذاتنده بر اصل کثرت یعنی کافه درجات وجودده کامن اولوب نامتناهینک مبتهایده ، جناب حقک انسانده ، طبیعتده ظهورینه اساس اولان بر قانون ضروری قبول ایتدی .

اشیانک منشائی ، تعیناتی بیلن یالکز اواصل اولوب مرتبه جمعه عالمدن ، مشاهده حقیقت آنده کندیسندن زاهل اولهرق یالکز تجری شانندن اولیان بر اصلک مشاهده سیله مشغول اولور . اواصلده هر شیک فوقنده اولان هر شی کندیسندن عبارت بولنان وحدتدر .

وحدت میل کثرتله هر شیتی وجوده کتیر ، کندیسی هر شی اولور . فقط هر درلو شواشدن هر درلو حرکتدن عاری اولدینی حالده هویت ازلیه سی محافظه ایدر . ارواح زکیه طرفندن جذب و استغراق حالنده مشاهده ایدیلن بومنبع سرانکیزدن ایکنجی بر اصل ترشح ایدیورکه اوده عقلمر . عقلمن کافه حرکاتک میدائی اولان روح ظهور ایدر . اشیای سائر رکن وجود اولان بواچ اصلک صورت تعینتیدر . بو وجهله وحدتدن عقلی ، عقلمن روحی ظهور

ایتدیرن قانون من جهة المراتب روحدن دون اولان اشیا سائرہی روحدن ظهور ایتدیرہرک انردن ده ممکنات سائرہی ظهور ایتدیرر. سلسلہ مخلوقات ، اک خسیسندن اعتباراً ذات اللہ منہی در . چو نکہ انک بر صورتی ، بر محصولیدر بلکہ وہ وحدتدن اشتباہ کثرتلہ انلری تکرار وحدتہ ارجاع ایدن یکنسق ، بر قانون تجلی موجبہ نامتناہینک متناہیدہ ، واجبک ممکنہ ظهوری صورتیلہ تکرار ایتدیر اولان وحدتک عینیدر .

ماہیت میزہ سی فکر وحدتدن اولان بومدرسہنک اعتقادینہ کورہ عالم وجود مطلقک کیتدیکہ قوتی غائب ایتدیر اولان بر صورتی تعبیر دیگرلہ ذات الوہیتک بر تنزایدر . عالمہ حقیقی ومحض خیر اولان بر شی وارسہ اودہ ہر درلو شوائبندن عاری ، سکون واستقرار ایلہ متصف اولان وحدتدن عبارتدر .

وحدتک دونسہ حرکات ، فروق حدود ونقصان ظهور ایتدیکہ باشلار . اصلی ثانی دیمک اولان عقل وجودک تنزی دیمکدر . زیرا عقل ، مطلق بیلہ اولسہ معقولہ تعلق اعتباریلہ ارہ لرنده بر فرقی ، بتعلق حصولہ کتورن بر حرکتی تضمن ایدر . مرتبہ عقلہ تنزیلہ ذات وحدت تعددہ اوغرار ، فعالیت اقتضاسنجہ متبدل وغیر مکمل بر طاقم مخلوقات وجودہ کتوریر . بو صورتلہ حقیقت ذاتیہ سی حد زمانی ، حد مکانی ایلہ تحدیدہ اوغرا دیغندن تغیر پذیر اولور .

انسان ہر نہ قدر سلسلہ مخلوقات میانندہ بر موقع عالی اشغال ایدرسہدہ ضعف و نقصان خالی دکلددر . بو حیات فانیہ اصلی فصلی اولیان ، از بر زمان ایچندہ افول ایدن بر خیال بی مألدن عبارتدر . انسان عقلیلہ انساندر . عقل انسانی بو عالم سفلینک قیود موہومہ سندن ازادہ قیلہرق بقاع علیینہ ارتقا ایتدیرر . شو حالہ کورہ انسان کندیسنی بو عالمہ مربوط قیلان قیوددن ازادہ ایدہرک جمعیت خطرلہ مرتبہ حضورہ واصل اولمغہ ، تعلق ماسوی ایلہ موجودیتنی انقسامہ اوغرادان شیرلہ قطع مناسبات ایتدیکہ چالیشملی .

عبادات جسمانیہنک حتی تفکر و تدبرک بیلہ لزومی یوقدر . بو کبی شیرک کافہ سی مدخولدر . عالمہ فنا واستغراقدن اعلی برشی تصور اولنہماز . استغراق فعالیت ، موجودیت شخصیلہ بی احما ، روحی اوج اعلائی حقیقتہ اعلا ایدر .

ایشته اسکندریہ مدرسہ سنک خلاصہ مسلکی بوندن عبارتدر . نامتناہی ووحدت کلہ لرینک تأثیر مدرکہ سوزیلہ سرمست استغراق اولان بومدرسہ منتسبینی ، انسانیت وطبیعت لفظ لرینک مدلول حقیقی لرینی مرتبہ تعیندہ کی درجہ لرینی کوسترمک ایچون پک چوق اوغرا شدقندن صکرہ موفق اولہ میورلر . وجود حقیقی تیین ایچون وجود کائناتک قوتی ازالدیورلر . یالکیز وجود حقیقی تصدیق ایلہ اکا حصر فکر و محبت ایدہرک حیاتی ، کائناتی انکار ایدیورلر . نہایت بونلرک « پانتہ ایزم » لری عبادات و طاعاتہ مراسم بی سود نظریلہ باقان ، غایت نکاملی عشق اللہدہ ارایان بر نوع مسلک صوفیہدہ ، « کیتیزم » دہ قرار ویریور .

اسکندریہ مدرسہ سندن صکرہ فلسفہ انحطاطہ یوز طوتدی . «دہ قارت» دورندہ اولانجہ تکاملیلہ تکرار ظهوریلہ «پانتہ ایزم» ینہ میدان الدی . «اسپینوزا» ایلہ «ہکل» بومسلکی کمال ممکنہ ایصالہ چالشدی . فقط تیین اساسندہ کی قوت مناظرہ یہ ، استقرا آتندہ کی مکملیتہ رغماً صفحات تکاملندہ تابع اولمق مجبوریتندہ بولندی قانونک تأثیرندن ازادہ قالہمدی . چونکہ طبایع اشیا بونی مقتضی ایدی .

«دہ قارت» متجاسرانہ بر تحلیل نتیجہ سنندہ عالم جسمانی بی یالکیز بر امتدادہ ، عالم عقلانی بی دہ یالکیز بر فکرہ قدر ایتدیردی . بویکی حقیقتک تألیفی اخلاقہ بر اقدی . بورادہ توقف ممکن دکل ایدی . شوق وحدتہ دہا بر طاقم اسباب ، امتداد ایلہ فکری بر اصل مشترکہ ارجاع ہوسنی او یاندیردی . بو اصل مشترکہ وجود ویا جوہر اولوب امتداد ایلہ فکر انک ازلی و ضروری ایکی شکلی ایدی .

«دہ قارت» ک بتون تلمیذلری بو فکری التزام ایتدی . فقط انلر میانندہ بو فکری ازادہ تکامل ایتدیرن ، «مالبرانش» ایلہ «اسپینوزا» در . «مالبرانش» ک اعتقادینہ کورہ عالمہ یالکیز بر علت مؤثرہ وقادرہ واردرکہ اودہ جناب حقدر . علل قالیہ دنیلن علتلر قوری بر اسمدن عبارتدر . بونلرک ہیچ بری حائر تأثیر وقوت دکلددر . اجسام بالذات حرکتدن عاجز ، قابلیت انفعالیہ ایلہ متمیز امتداد ایدن بشقہ برشی اولہماز . ارواحہ کلنجہ ، انردن صادر اولان افعالک منشأی دہ انلرک ذاتندہ دکلددر . ارواح واشباحی متمادیا حرکتہ سوق ایدن انجق جناب حقدر . حال بویلہ ایسہ ، عالمہ یالکیز بر مؤثر دن بشقہ برشی یوق ایسہ حقیقتدہ بر وجوددن بشقہ برشی یوق دیمکدر . ارواح واشباح موجودات متمیزہ و حقایق متعینہ دکلددر . بونلر افعال السیہدن ، وجود بارینک صور مختلفہ سندن بشقہ برشی دکلددر .

نامتناہی و متناہی دنیلن شیرل حقیقتدہ بشقہ بشقہ شیر اولیوب ایکی مختلف نقطہ نظر دن اولہ کورینن شی واحدن عبارتدر .

ایشته «پانتہ ایزم» ک تکرار ظهوری ! «مالبرانش» مسلکندہ کی افکار سائرہی بلع ایدن اک قوتلی فکر عجبا ہانکیسیدر ؟ شہہ سز عالم شہود کندیسندن برلعمہ ضعیفہ اولان وجود مطلق و مکمل فکریدر .

«مالبرانش» عالم شہودہ او قدر بیکانہ قالیورکہ حتی انک وجودندن امین بیلہ اولہ میور . انک اعتقادینہ کورہ بو عالمی دولدیران لایعد مخلوقات ایلہ فضای بی اتہادہ لمعہ نثار اولان ثوابت و سیاراتک کافہ سی حقیقتدہ وجودی اولیان بر خیال بی مألدن بشقہ برشی دکلددر .

عالمہ بر وجود حقیقی وارسہ اودہ جناب حقدن عبارتدر . بو فیلسوف عالم جسمانی حقدہ نصل کندیسنی شہدن ، تردددن قورتارہ میور ایسہ عالم وجدانی حقدہدہ اولہجہ تردددن ازادہ قالہ میور . وجود مزلہ حیاتمزہ دائرہ مہم بر حسدن بشقہ برسندن صحیحہ مالک اولمدیغمزی سویلہ یور .

انک اعتقادینہ کورہ بزم واضحاً و یقیناً بیلدی کمز بر شی وارسہ اودہ جناب حقدر . سائر شیرل انجق انک ذاتیلہ وانک ذاتندہ تصور اولنہ بیلیر .

عائله به قارشى ايديله جك فدا كارلنك نه عظيم تاثيرى اولديغنى شو
حدیث شریف قدر کوستره جك هیچ بردستور اوله ماز : « دیناراً
انفقته فی سبیل الله و دیناراً انفقته فی رقبه و دیناراً تصدقت
به علی مسکین و دیناراً انفقته علی اهلك اعظمها اجرأ لذی
انفقته علی اهلك - بردیسار الله یولده ، بردینار رقبه اوغورنده صرف
ایتسهك ، بر دینار فقیره تصدق ایسهك ، بردینارده عائلهك ایچون
خرج ایتسهك اك ثوابلیسی عائلهك ایچون صرف ایلدیككدر . »

أوت ، مسلمانلق بزه هیچ بر زمان زهادت نامنه قالقوبده نفسی
بوتون مناعمدن منع ایتك ؛ معیشتی آله بیلدیكنه قیصرق نتیجه سنده
بوتون تهذیب اخلاقی بی اشكال ایده جك ، انسانلری بیزار ایدوب
- بر چوق ملنرده کورولدیکی وجهله - بوسبتون دین قیدندن وارسته
براقه جق بر حرکتده بولمقله اصلا امر ایتدکدن باشقه بالعکس معیشتمزى
یولنه قویمه بی امر ایلمش ، حتی بو اوغورده چالیشمه بی کنیدیسندن
بر جزء عدایمشدر . علیه الصلاة والسلام افندمز : « ان من فقه الرجل
استصلاح معیشته و لیس من حب الدنيا طلب ما یصلحک » بویوریور .
لکن النده صنعتی ، مداراشتهالی اوله جق تجارتی اولمقدجه بر آدم
معیشتی اصلاحه فصل مقتدر اوله بیلیر ؟ دیمك شیمدی زم ایچون
سعی و عملك مسلمانلق نظرنده کی موقعی بیلدیرك ایجاب ایدیور .
تا که ادیان انسانلری چالیشمقدن تنفیرایدن طرزنده کی ادعالك نه قدر
باطل اولدینی میدانه چیقسون [بوراده مؤلف فریدوجدی بك افندی
حضر تلی « نظر اسلامده سعی و عملك موقعی » عنوانیه بر مبحث
یازیورلر که عینی مبحث سعیدی بك طرفندن ترجمه ایدیلرک صراط مستقیمك
۱۱نجی نسخه سیله نشر اولدینی ایچون اورایه مراجعت بیورملری
محترم قارئلر یزدن رجا ایدرز .]

محمد عاكف

مدنیت اسلامیه دن بر صحیفه

یاخود

تسر نسوانه

کچن نسخه دن مابعد

« اذلة علی المؤمنین » جمله جلیله سنده کی « اذلة » نظم علویسی ظن
اولونمسن ، که معنای حقیقیسی اوزرینه شرفوارددر ، اگر حقیقتی
اوزرینه اولسه مابعدنده کی :

« اعزة علی الکافرين »

ده کی (اعزة) ایله تناقض لازم کلیر . تعالی کلام اناله عن ذلك .
بلکه بو ذلندن - الله اعلم - مراد : اخوان دینه نهایت درجه
محبت و عاطفتدر . اهل ایمانك سلامت و سعادتق اوزرینه بلا تردد
ثولمك ، فدای جان ایتکدر ، که بوکا لسان مدنیت (!) ده

(Nationalisme)

« ملیت پرورلك »

دینیر . بر ملتک حیاتی ، آنی تشکیل ایدن افرادك ملیت دویفوسندن ،

محبت لایق اولان انجق اودر ، بشقه شیلرک اصلا قیمتی ، اهمیتی
یوقدر .

خلاصه کلام « مالبرانش » بتون حقایق و کالانی ، کائناتده تجلی
ایدن فیض حیاتی جناب حقک ذاتنده بولیور . و بوسورتله « میستیسیم »
دنیا ن مسالک تصوفده قرار قیلیور . مابعدی وار

فرید

صراط مستقیم

ایکنجی وجیهه

عائلهك اصلاح مادیسی

عائلهك اصلاح اخلاقیسی الزم اولدینی حقنده سو بیلدیكمز
سوزلر اصلاح مادیسی حقندهده تمامیه وارددر . زیرا انسانك هر
شیدن اول حس ایتدیکی ضرورت کندی موجودیتی محافظه قید
ضروریسیدر . انسان بو حاجتی کرکی کی تأمین ایتدکجه نفسنده
اخلاقی ، معنوی هیچ بر وظیفه آرقه سنده قوشمق ایچون بر
سائق حس ایتمز . حقیقت ، افرادی صحت بدنیهرینی ، قوای عقلیه
و جسمانیهرینی محافظه ایده جك تمیز بر غدا بوله مایان ؛ کندیلرینی
قارلره ، یاغمورلره صوغوقلره ، صیجاقلره قارشى باریندیره جق
یورددن ، که جکدن محروم اولان بر عائلهك حالی نه اولور ؟ طبیعی
سفالت ، وحشت درکه لرینك اك مدهشنه دوشه جك بویه بر عائله
افرادینه ضرورت ، احتیاج بر چوق فناقلری ، بر چوق جنایتلری
مباح شکلنده کوستر . زیرا احتیاج بوتون اخلاقسزلقلرک آناسیدر .
بو بویه اولدینی کی حیات مدنیتهك اقتضا ایتدیکی تخصیلی ،
تربیعی ویره بیلمك ایچون اولادینی مکتبلره کوندره مین ، ایستدیکی
مرینك دست کفایتنه تودیع ایده مین بر بابانك افراد عائلهسی ایچون
یالکمز پیسه جك غدا ، که جك لباسی ، بارینه جق اوتدارك ایتمش
اولسی نه یه یارار ؛

شو بك حقلی مطالعه لردن آشکار صورتده آکلاشیامیورمی که
عائله دنیلن شی بول بول صرف ایده بیان بر ریسه محتاجدر ؛ بر
عائله بابانك قدرتسزلکی اوائله بی سفالتك ، حرمانك اك مدهش
درکه لرینه قدر ایندیرر ؟

أوت . ذاتاً بزم بك سمیح اولان شریعت اسلامیه من بو کی
دساتیر منیه بی اولجه وضع ایتمشدر :

علیه الصلوة والسلام افندیمز « جناب حق کندیسنه مال ویردیکی
حاله عائله سنی صیقینی اچنده بر اقان آدم بزدن دکلدرد . - بر آدمك
أوبنه ، قاریسنه ، اولادینه ، خدمتکارلرینه صرف ایتدیکی مال کندیسی
ایچون صدقه یرینه کچر . » بویوریورلر . آرتق عائله به قارشى
فداکارلغه تشویق ایچون بوندن بویوک سوز اوله ماز .

هله بزم شریعت عادلهمزک نظرنده عائلهك نه بویوک بر موقعی ،